

På det jevne! På det jevne! Beg. til et digt af Kaalund. 1. gang trykt i tidsskr. »For Idé og Virkelighed« 1872.

påfugl (*Pavo cristatus*), hønsfugl. Hannen pragtfuldt metalskinnende m. lange overhaledekkfjer, der kan slås vifteformet op, hunnen grålig. Indien. Holdes alm. tømmet i parker. En vistnok beslægtet afr. art (*Afropavo congensis*) er for nylig opdaget i regnskoven i Ø-Congo.

Påfugl.

påfuglefasaner

(*Polyplectron*), tropisk asiat. fasaner med påfuglelignende fjerdragt.

Påfuglen (*Pavo*), stjernebillede på den sydlige stjernehimmel.

påfugleløje, fællesbetegn. for de 3 indbyrdesikke nærmere beslægtede sommerfugle: dag-, aften- og natpåfugleløje.

påhængsvogn, 2- el. 4-hjulet vogn m. luftgummi, der kan kobles til en bil og trækkes af denne.

pålstav (oldn. *pålstafr* våbenspids), økse fra bronzealderen, skaftet med et vinkelformet skaft.

pålæg, 1) viljeserklæring, der pålægger modtageren en pligt, f. eks. en opsigelse; 2) i strafferetten en ved dom el. af politiet meddelt befaling til at foretage el. undlade noget (f. eks. søge arbejde el. afholde sig fra nydelsen af spiritus).

påmonstring, antagelse af skibsmandskab, i indland på monstringskontor, i udlandet i konsulatet.

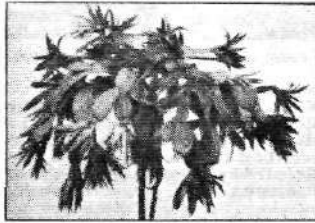
påprodse, mil., hage en bagvogn på en forvogn (jfr. prods-).

Paasche ['påska], *Fredrik* (1886-1943), no. litt. historiker. Prof. i eur. litt. 1920. Spec. interesseret i Nordens rel. middelalderlitt. Hovedværker: *Kristendom og Kvad* (1914), *Snorre Sturlason* (1922), 1. og 3. bd. af *Bull og P-s Ill. Norsk Litt.-historie* 1-5 (1923-37).

påske (gr. *páscha*, af hebr. *pásach* ga forbi), kirkens fest for Jesu død og opstandelse, en opr. jød. fest, som på Jesu tid fejredes til minde om udfrielsen af Ægypten; da Jesu død og opstandelse er knyttet til den jød. p. fik p. nyt indhold. Langfredag helligholdes til minde om korsfæstelsen-påskedag om opstandelsen, siden tilføjes skærtorsdag til minde om nadverindstiftelsen, og 2. påskedag. Forud for p. går passionstiden (fastetiden).

påskeberægning. Jøderne fejrede påske den første fuldmånedag efter forårsjævndøgn. I den kristne kalender overtoges påskefesten, men reglerne for p. ændredes og fastsattes senere ved den gregorianske kalenderreform. Reglerne er bl. a. af Gauss bragt på relativt simpel mat. form. 1. påskedag kan tidligst indtræffe 22. marts, senest 25. april.

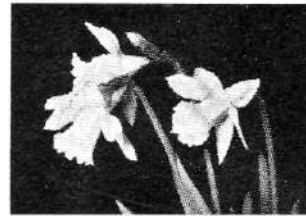
påskeaktus (*Schlumbergera*), omfatter 2

Påskeaktus podet på peireskia.

brasil. kaktusarter, som er halvsnyltere; ligner meget den kendte julekaktus.

Påskekrisen, da. polit. krise marts-apr. 1920. 14. 3. 1920 havde folkeafstemm. i Mellemslesvig givet ty. flertal i alle kredse. Den dybt skuffede Flensborgbevægelse ønskede min. Zahle styrtet, da man ønskede en reg., der ville tage mod Flensborg på trods af afstemningsresultatet. Da reg. folketingsflertal ansås svækket og der var stærkt røre i befolkn., krævede Christian 10. 29. 3. valg; da Zahle først krævede valglovsrevision, afskedigede kongen ministeriet. I stedet kom et forretningsmin. Liebe, der rummede fremtrædende Flensborgmænd og udskrev valg; Radikale og Socialdemokrati erklærede det for grundlovsbrud, når kongen afskedigede et ministerium, der ikke havde fået og næppe kunne have fået et mistillidsvotum i folketinget; arbejderbevægelsen varslede generalstrejke og standsede de borgerlige blade straks. Efter forhandlinger m. partilederne dan-

Påskelilje.

nedes 5. 4. forretningsmin. Friis m. repr. for de 4 partier; valg skulle gennemføres, men efter revision af valgloven, og generalstrejken afblæstes, efter at det for de fleste fags vedkommende var lykkedes at skabe lønforlig.

påskelam. Ved den jød. påske slagtes if. lovene i G. T. lydefri lam, som steges og spises med usyret brød.

påskelilje (*Narcissus pseudonarcissus*), art af narcisflam., gult blomster med stort gult bibløster, V-Eur. Alm. i haver. (Ill.).

Påske Liljen, dram. digt af Grundtvig, trykt 1817 i hans tidsskr. »Danne-Virke«; særlig værdi har prologen.

påskesolen. If. folketradition danser solen påskemorgen af glæde over Jesu opstandelse. Samme tradition er knyttet til pinsen.

påskeæg. Skikken at spise påskeæg har sikkert ikke forbindelse med gl., hedensk tro, men er opstået som en naturlig festskik, idet hønsene netop ved påsketid begynder at lægge rigeligt med æg.

Påskeøen, off. *Isla de Pascua* [-'paskwa], polynesiske *Rapa'nui*, 118 km² stor, vulkansk ø i Stillehavet tilhørende Chile, 3500 km fra dettes kyst. Den opr. polyne-

Parti fra Påskeøen.

siske befolk. bortførtes 1862 til Chile som slaver. P. er berømt for sine ca. 260 kolossale (indtil 8 m høje) menneskestatuer af sten samt for trætavler med endnu utydede hieroglyffer. P. opdagedes påskedag 1722. Til Chile 1888.

påstand, jur., kort angivelse af det resultat, som en part i en retssag ønsker fastslået ved dommen i denne.

påtale, indledelse af strafferetlig forfølgning. p. foretages i reglen af den offentlige anklagemyndighed, i visse tilf. dog af den private forrettede el. af den offentl. anklagemyndighed efter den forurettedes begæring. I sidste tilf. betegnes p. som betinget offentlig.

påtalemyndighed, d. s. s. offentl. anklagemyndighed.

Q

Q, q, 17. bogstav i det da. alfabet; stammer fra gr. Q (koppa), det semitiske koph.

qanat [krá'na:t] (arab.; persisk: káriz), system af underjordiske kanaler og brønde i SV-Asien og Sin-kiang til vanding af oaserne. q består af tunneler (indtil 1 m diam.), der indhugges i klipperne mod vandførende partier, hvor sidetunneler anlægges. Tunnellerne kan være 30 km lange og er med regelmæssige mellemrum forsynet med skakter til overfladen. Landsbyerne ligger langs q, og vandet hejses op gennem tætlige, brønde. Også vandet, der strømmer ud af tunnelen, bruges til vanding. Hvis en tunnel skrider sammen, må ofte fl. oaser opgives.

Qandahár [yándá'hár:], anden stavemåde for Kandahar i Afghanistan.

Qa'ortoq kirkeruin el. *Hvalsøfjordens kirkeruin*, den bedst bevarede nordbo-ruin på Grønland, NØ f. Julianehåb. Kirken, der antages at stamme fra beg.

af 12. årh., er 16 m lang og 8 m bred. Q ligner i mange hens. de ældste irske kirker. Først beskrevet af Hans Egede 1723. (Ill. se tavle Grønland).

Qatar [gátár], halvø og sheikdomme på Arabiens NØ-kyst; eng. protektorat.

Qawwám es-Sultánéh, se Sultánéh.

Qazvin [yáz'vín:], persisk stavemåde for byen Kasvin i Iran.

Q. C., fork. for Queen's Counsel.

q. e. d., fork. for lat. *quod erat demonstrandum*, hvilket skulle bevises.

Qeqertarsuaq [qæqer'tarsuaq] (grønt: Storø), alm. anvendt navn for større øer i Grønland, bl. a. for Disko.

Q-ship ['kju:šíp], den eng. flådes betegn. for et til u-bådens bekæmpelse spec. udrustet, camoufleret handelsskib med skjulte kanoner; under 1. Verdenskrig af Engl. anv. i udstrakt grad mod ty. u-både. Har som fig. af andre virksomme midler ikke fundet anv. i 2. Verdenskrig.

Qu-, se også kv-.

qua [kva:] (lat.), i egenskab af, som.

Quade ['kva:ð:], George Joachim (1813-89), da. diplomat. Gesandt i Berlin 1860-64, 1865-84. Udenrigsmin. under Monrad 1864, min. u. p. under Bluhme 1864-65.

Quadra'gena [kva-] (lat.: tidsrum af 40 dage), i den kat. kirke en 40 dages faste el. kirkelig straf, som kan eftergives ved aflad.

quadra'ge'sima [kva-] (lat.: den 40.), 1) første søndag i den kat. faste; 2) fastetiden (40 dage).

quadri-, el. quadru-, se også kv.

quadriceps 'femoris ['kva-] (lat.), den firehovede lårmuskel på lårrets forside. Den strækker knæet.

quad'riga [kva-] (lat., egl. *quadrijuga*, af *quattuor* fire + *jugum* åg), frspand (både om vogn og dyr), især væddeløbsvogn. **qua'drivium** [kva-] (lat. *quattuor* 4 + *via* vej), i middelalderen betegn. for de fire

højeste af de 7 frie kunster: aritmetik, geometri, astronomi og musik.

quagga [ˈkv-] (hottentotsprog) (*'Equus 'quagga*), rødbrunt. race af alm. zebra, kun strøbet på hoved og hals. Kaplandet, udryddet ca. 1870.

Quai d'Orsay [ke dør'sa:] (fr: Orsay-kajen), gade i Paris, på venstre Seinebred, m. fr. udenrigsministerium. (Ill. se Paris).

qualitäts'es'cultat' [kv-] (lat: de skjulte kvaliteter), skolestik betegn. for visse kræfter, der mentes at bero på stjernernes indflydelse.

Qualunque-bevægelsen, ital. polit. parti, navn efter bladet *L'uomo qualunque* [*l'uomo kwa'han'kwæ*], »den jævne mand«. Fremvokset fra 1945 under ledelse af Guglielmo Giannini, støttet til middelstandens utilfredshed m. økon. vanskeligheder. Afviste beskyldninger for at gå i fascistisk retning, erklærede sig dec. 1946 for liberal og demokratisk. Fik ved valg 1946 5,3% af stemmerne; kommunalvalg 1947 viste tilbagegang; splittelse samme år. Fløj af Q (Giannini) gik sammen m. de liberale v. valg 1948, men fik ingen betydning.

quand même [ka'mæ:m] (fr.), trods alt, i yderste fald.

quantité négligeable [kãti'te negi'jabl] (fr.), størrelse, som kan forbigås, ubetydelighed, liggelydigt forhold.

'quantum 'satis [kv-] (lat.), tilstrækkelig mængde.

Quantz [kvants], *Johann Joachim* (1697-1773), tv. komponist og fløjtevirtuos. Hans bog *Versuch einer Anweisung die Flöte traversière zu spielen* (1752) er den vigtigste kilde til belysning af den tids musikpraksis.

Quarnero-bugten [kwar'næro], jugoslav. *Kvarner* [kvárnær], bugt fra Adriaterhavet Ø f. halvoen Istrien. Inderst i Q ligger byen Rijeka (Fiume).

quart [kwã:t] (lat. *quartus* 1/4) (fork: qt.), eng. rummål = 1,136 l; i USA for tørre varer = 1,101 l, for flyd. varer = 0,946 l.

quarter [kwã:tə] (lat. *quartus* 1/4), eng. mål = 1/4 af en række andre eng. mål; f. eks. = 1/4 yard = 22,86 cm (om klæde); = 1/4 hundredweight = 12, 7 kg = 8 bushels (opr. = 1/4 af en rummålston) = 290,9 l (om korn).

Quarterly Review [kwã:təli ri'vju:] (eng: kvartårligt tidsskrift), eng. kons. tidsskrift for politik og litt., grl. 1809.

Quartier latin [kar'tje la'ta:] (fr: latinerkvarter), studenterkvarter i Paris omkr. Sorbonne (venstre Seinebred).

'quartus [kv-] (lat.), den fjerde.

Quartus Grund [kvar-], stenet flak i Øresund, 6 m vand. Droden fyr.

quasi [kwa:sɪ] (lat.), *mus.*, tilsyneladende, næsten.

Quasimodo [kazimã'do], person i V. Hugos roman »Notre Dame de Paris« (1831), af hæsligt ydre, men ædelt sind, typisk romantisk figur.

quassia, bot., d. s. s. kvassia.

quatem'ber (lat. *quattuor tempora* de fire tider) el. *tamperdage*, de 4 årlige fastetider.

quaterni termini [kva-] (lat: det fjerde led), logisk fejlslutning bestående i, at mellembegrebet i en syllogisme ombyttes med et andet (tages i to betydninger).

Quathlamba [kwã'thã:mbã], andet navn på Drakensberg (S-Afr.).

quatremains [ka'trã'mã:] (fr.), 4 hænder; *mus.*, à q. 4-hændig.

Quatremère de Quincy [katrã'mær: dã-kã'si], *Antoine Chrysostome* (1755-1849), fr. kunsthistoriker, prof. i oldtidskundskab. Spillede en fremtrædende rolle under Den Fr. Revolution og var ivrig royalist. Har skrevet *Dictionnaire historique d'Architecture* 1-3 (1795-1825).

quattrocento [kwãtro'ttãnto] (ital.), egl. 400 (fork. f. 1400), alm. betegn. for 15. årh. i Ital., den tidlige Renaissance. quattrocentisterne, ital. kunstnere af denne retning.

Quebec [kwibæk], fr. *Québec* [ke'bæk], 1) største canad. forbundsstat (provinc); 1 540 527 km² = 16,1% af Canadas areal med 3 650 000 indb. (1946) = 29% af Canadas befolkning; 2,7 mill. er af fransk herkomst. Hovedstad: Québec. Q omfatter en smal landstrimmel S f. St. Lawrence,

hele landet om St. Lawrence flodens nedre løb, et frugtbart, veldyrket, tætbeholdt land, samt størstedelen af halvøen Labrador. Kvægavl; dyrkning af havre, blandsæd, byg, kartofler, turnips, hør; avl af frugt og havegaver. Q er den skovrigeste af staterne med over 1/3 af Canadas hugst og halvøen af papirfabrikationen. Fiskeeri i St. Lawrence Bugten er bet., mindretiden meget stor med brydning af asbest, kobber, guld, sølv, zink og magnium. Store vandkraftreserver. Industrier: tekstil, træmasse og papir, metal, læder, skotøj, tobak. (Kort sp. 3691-93). - 2) hovedstad i 1) ved St. Lawrence-flodens mundingstragt, 165 000 indb. (1944), 92,2% er fransktalende, og byen er de fransktalende canadieres kulturocentrum. Stor søfart, handel og industri. Grl. af Champlain 1608. Slaget ved Q 1759 ml. fransk og engl. sikrede engl. herredømmet over Canada.

Quebec Bridge [kwibæk 'brids] (eng. *bridge bro*), jernbanebro over St. Lawrence-floden (Canada). Største spændvidde 549 m. Under opførelsen styrtede store dele af broen ned ved 2 ulykker. Færdigbygget 1917.

Québec-konferencen, møde ml. Churchill, Eden, Roosevelt, Mackenzie King, kin. udenrigsmin. Soong og eng.-amer. militærledelse i Q, 11.-24. aug. 1943. Fastlagde mere aktiv krigsførelse mod Japan og støtte til Kina.

quebracho [kæ'brãtʃo] (sp. *quebrahacha* økse-brækker), forsk. meget hårde sydamer. træsorter; anv. som bygningstrømmer, navnlig til brug under vand samt til jernbanesveller. Barken indeholder stoffer, der har med. anv., f. eks. alkaloidet quebrachin (mod astma). Af rød quebracho (Schinopsis Balansae og S. Lorentzii) udvindes (af kærnetræet, der indeholder ca. 20% garvende stoffer) et vigtigt garvemiddel, quebracho-ekstrakt, i handelen inddampet til fast form m. 62-65% garvende stoffer.

quechua [kætʃwa], S-amer. sprog, tales af ca. 5 mill. indianere i Peru, Bolivia, Ecuador; i forhist. tid Inkariget's off. sprog (runa-simi, »mennesketale«).

Quedlinburg [kved:dlinburk], ty. by i Sachsen-Anhalt; 30 000 indb. (1939). I middelalderen ofte ty. kongeresidens.

Queen Anne style [kwĩn 'ã:n 'stail] (eng: dronning A.-stil), den eng. møbelstil under dronning Anna (d. 1714), der erstattede den plumpe Stuart-stil med finere former (lat. a. »cabriole legs«, de fine svungne møbelben, som blev i brug de følg. 60 år.

Queen Charlotte Islands [kwĩn 'tʃãrlãt 'ãilãnz], gruppe ved Canadas Stillehavsyst, brit. Columbia, Canada. Kullejer, fiskeri.

Queen Elizabeth [kwĩn i'lizãbã] (eng. *queen dronning*), verdens største skib, 83 673 BRT; søsat 1938, jomfrurejse 1940, trottetransportskib under 2. Verdenskrig, passagerskib fra 1946. Tilhører Cunard White Star.

Queen Elisabeth style [kwĩn i'lizãbã 'stail] (eng. bygningsstil på Elisabeths tid; i planlægning, opbygning og ånd hyppigst senmiddelalderlig, men med Renæssancedetailler.

Queen [kwĩ:n], *Ellery*, pseudonym for de amer. forfattere Frederic Dannay (f. 1905) og Manfred Bennington Lee (f. 1905), som under dette har skrevet talr. kriminalromaner. Overs. til dansk.

Queen Mary [kwĩn 'mæri:] (eng. *queen dronning*), eng. kæmpeskib, 81 235 BRT, søsat 1934. Jomfrurejse maj 1936, satte 1938 østgående rekord på 3 døgn 23 timer 57 min. fra New York til Southampton. Trottetransportskib under 2. Verdenskrig. Normalfart: 28 knob. Tilhører Cunard White Star.

Queens [kwĩ:nz], bydel i New York, på Long Island; ved broer over East River forb. med Manhattan og Bronx; 1 434 000 indb. (1946).

Queensborough Bridge [kwĩ:nzbãro 'brids], cantileverbro i New York. Længde 1135 m, største spændvidde 350 m, færdigbygget 1909.

Queen's Counsel [kwĩ:nz 'kaunsãl] kaldes de advokater, der ellers betegnes som King's Counsel, når den eng. trone bklædes af en dronning.

Queen's County [kwĩ:nz 'kauntɪ], til 1922 navn på det irske grevskab Laoighis.

Queensland [kwĩ:nzlãnz], stat i NØ-Austr.; 1 731 500 km²; 1 106 000 indb. (1947), hvoraf ca. 19 000 indfødte. Hovedstad: Brisbane. Producerer uld, kød, smør, sukker, bananer, bomuld og ananas.

Queenstown [kwĩ:nztãun], tidl. navn på Cóbh (Eire).

que faire [kø'fã:r] (fr.), hvad er der at gøre?

Quellinus [kwæ'li:nõs], flamsk billedhuggerlægt; 1) *Artus* (*Arnoldus*) *Q den ældre* (1609-68), virkede i Amsterdam, hvor han fra 1655 udsmykkede rådhuset (nu kongeslot) med skulpturer, bl. a. østgavens relief: *Amsterdam som Havnens Herskerinde*; 2) *Artus Q den yngre* (1625-1700), nevø og elev af 1), har bl. a. udført monumentet over *Biskop Capello* i Antwerpens katedral; 3) *Thomas Q* (1661-1709), søn af 2), levede fra 1689 i Kbh., derefter i Lübeck og fra ca. 1706

Thomas Quellinus: Retfærdigheden. Detalje fra Marcus Gjøes gravmæle.

i sin fødeby Antwerpen. Repr. i Trinitatis kirke, Frue kirke og Petri kirke i Kbh. og i Århus domkirke med monumentet over *Constantin Marselis*, i St. Knuds kirke i Odense med *Ahlefeldt-gravmålet*, i Herlufsholms kirke med *Marcus Gjøes-gravmæle*, men hans hovedværk er *altret i Marienkirche* i Lübeck (1694-97).

Quelpart [kwelpart], koreansk *Chejudo* [tʃãdudõ], jap. *Saishū-tō*, koreansk ø S f. Korea; 1840 km²; ca. 200 000 indb.

Quantal [kãn'tal], *Anthero* de (1842-91), portug. digter, der behandler filos. problemer i poet. form.

querciti'n [kwær'sit], C₁₅H₁₄O₅, pentaoksyflavon, blomsterpigment, bestanddel af quercitrin. Anv. som gult farvestof.

Quercia [kwær'tʃa], *Jacopo della* (1374-1438), ital. billedhugger. Hans hovedværker er *reliefferne i San Petronio* i Bologna, *Italia* der *Curetios gravmæle* i domkirken i Lucca og *marmoraltret i San Frediano* i Lucca.

quercit [kwær'sit] (lat. *quercus* egetræ), *pentaoksykyllohexan* el. *agernsukker*, sødtsmagende krystaller, findes i agern.

quercitri'n [kwær'si-], C₂₁H₃₂O₁₁, glykosid (rhamnosid), gult farvestof, der fås af quercitrin; forekommer også bl. a. i te og hestekastaniens blomsterblade. Giver ved hydrolyse quercetin.

quercit'ron [kwær'si-] (lat. *quercus* eg + *citron*), det gule pulver af farveegens (*Quercus tinctorius*) bark. Indeholder quercitrin; anv. til farvning og til farvning af uld og silke.

Querido-Verlag, N. F. [kwæ:riðo:'fær'la:k], holl. forlag i Amsterdam. Fra 1933 sær. ty. afd. for fra Tyskl. emigrerede forf.

quesal (da. [kæ'sa'l]) (aztekisk *quetzalli* halefjer) (*Pharomachus mo'tinno*), fugl af trogonernes orden. Hansens halefjer stærkt forlænget. Guatemala; den hellige fugl hos México og Mi-Amers forhistoriske kulturfolk.

Quesnay [kæ'næ], *François* (1694-1774), fr. økon. forfatter og læge. Grl. den fysiko-kraatiske skole.

Quesnel [kæ'næ], *Pasquier* (1634-1719), fr. teolog, en af jansenismens førere; hans kommentar til N. T. (*Réflexions morales* 1687) fordømtes af paven 1713.

Quételet [kæ'tlæ], *Jacques* (1796-1874), belg. astronom og statistiker. Q interesserede sig stærkt for antropometri og opstillede i sine talr. halvveis begrebet et gennemsnitsmenneske ikke blot som en stat. regnehed, men som en realitet, en type. Denne tanke er senere blevet stærkt kritiseret.

Quetta (eng. [kwæ'tæ]), ind. *Kwatah* el. *Shalkot*, hovedstad i Baluchistan, Pakistan; 64 000 indb. (1941). Jernbanecentrum.

quetzal [kæ'tsal] (aztekisk *quetzalli* halefjer), motil i Guatemala; = 100 centavos.

Quetzalcoatl [kætsalk'o'at], mexicansk guddom om hvilken sagnet fortalte, at han engang ville vende tilbage til Jorden, dette sagn kom de sp. erobrere til nytte.

queue [kø] (fr.), hale; da. stavemåde: kø.

Queueille [kø'ij], *Henri* (f. 1884), fr. politiker. Socialradikal, deputeret fra 1914, medl. af soc. rad. ministerier 1925-27, 1932-34, 1937-40. Tilsluttet modstandsbevægelsen under 2. Verdenskrig. Juli-aug. 1948 min. under André Marie, fra sept. 1948 ministerpræsident og finansmin. i kabinat af midterpartierne, viste stor forhandlingsevne.

Quevedo y Villegas [kæ'βæðo i βi'ljægæs], *Francisco Gómez de* (1580-1645), sp. forfatter, har forsøgt sig i alle generer, men er især berømt for gavtyveromanen *El gran Tacaño* (ærkekærlingen) (1626).

Quiberon [ki'brø], halvø på Bretagnes sydkyst; sardiniskeri.

quick-step ['kwik-stæp] (eng.: hurtigtrin), mod. selskabsdans i $\frac{1}{2}$ takt, en af de 4 turneringsdanser, uddøjet fra fox-trot.

qui'cunque [kvi'kunkvæ] (lat.: hvemsomhelst der) kaldes ofte efter begyndelsesordet det athanasianske symbol.

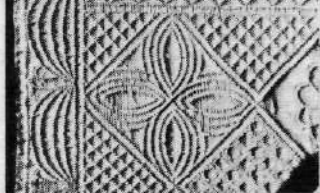
Quidde ['kvida], *Ludwig* (1858-1941), ty. historiker og politiker. Har bl. a. skrevet *Völkerbund und Friedensbewegung* (1920) og *Die Schulfrage* (1922). Nobels Fredspris 1927.

'quid pro 'quo [kv- -kv-] (lat.), et for andet; forveksling.

quieto [kwj'etø] (ital.), mus., roligt.

quillajabark (araukansk *quillay*), anden stavemåde for kvillajabark.

quilting ['kv-] (lat. *calcuta* pude), sammen-syning af to tynde stoffag m. et mellem-ligg. tykkere, ofte af kartet uld. q kendes

Snorequilting.

fra hjemmedragter omkr. 1760; snoreq. sammensyn. af to lag stof f. eks. silke og gaze. Reliefvirkningen fremkommer ved snore, der efter mønstersyning fra vrangsidnen trækkes ind ml. stoffagene. Anv. ved piqué-syning.

Quimper [kø'pær], fr. by i Bretagne (dept. Finistère); 20 000 indb. (1946). Fiskerihavn og forsk. industr.

Quinault [ki'no], *Phillippe* (1635-88), fr. dram. forfatter til sødannede tragedier. fandt sit egl. felt som tekstforf. til Lullys operaer.

Vidkun Quisling. Berthe Qvistgaard.

Quincey, de, se De Quincey.

Quinckes ødem ['kv] (efter d. ty. læge H. J. Quincke (1842-1922)), allergisk sygdom, hvorved der pludselig kommer afgrænsede midlertidige vædskesamlinger i det subkutane væv (ødem).

Quincy ['kwinz], sydøstl. industriforstad til Boston, Mass., USA; 82 000 indb. (1945).

quinqua'ge'sima [kvi'kvæ-] (lat.: den 50.), fastelavnssøndag (den 50. dag for påske).

quinta es'sentia ['kv-] (lat.: det femte væsen), æteren, som Aristoteles anså for et femte element ved siden af jord, vand, luft, ild.

quintal (fr. [kã'tal], eng. [kwintl]) (lat. centum 100, via Byzans og arab.), ældre vægtenhed = 100 pund. I metersystemet = 100 kg. I Engl. og USA = 1 hundredweight. I Portugal og Bras. = 58,8 kg. I Span., Chile, Peru og Ecuador = 46,01 kg.

Quintana [kin'tana], *Manuel José* (1772-1857), sp. digter og politiker; stærkt patriotisk poesi.

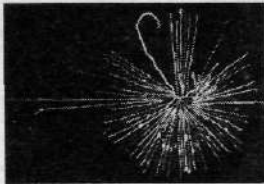
Quintili'an(us) [kvin-], *Marcus Fabius* (ca. 35-ca. 95), rom. retor. Hovedværk: *De institutione oratoria* (lærebog i talekunst).

quintillas [kin'tiljas] (sp. quinto 5), portug. *quintillas*, form for 5-liniede strofer med to rim i vilkårlig følge.

quintus ['kvin-] (lat.), den femte.

'qui pro 'quo [kvi- -kvo] (lat.), en for anden; forveksling.

quipu ['kipu], i forhist. Peru et snoresystem med knuder til optællinger og be-

Quipu. (Nationalmuseet).

regninger. Navnet *knudeskrift* er fejlagtigt, da q ikke bruges til optegning af tekster.

Quirinal [kvirin'a'l], en af Roms 7 høje og det derpå liggende palads (Palazzo del Quirinale), opf. 1574 som pavelig sommerresidens; 1871-1946 kongeslot.

Quirinus [kvi-], i rom. rel. en gud af den gl. gudetrehed Jupiter, Q og Mars. Q har sikkert opr. været stammegud for et folk, der har været med til at skabe det ældste Rom. I hist. tid var Q-s art og karakter helt gået i glemme. På Quirinal-højen lå Q-s tempel.

quiritter [kvi-] (lat. *quirités*), officiel til-taleform i. de gl. romere.

qui s'excuse s'accuse [ki sæk'sky:z sa'ky:z] (fr.), den, der undskylder sig, anklager sig selv.

quising ['kvis-] (no., efter *Vidkun Quisling*), skældsord for et i Tyskls (nazis-mens) interesse virkende regeringsmedlem (-chef) i et af tyskerne besat land under 2. Verdenskrig samt overhovedet for en person, der i strid med folkets ønske samarbejder m. en okkupationsmagt.

Quisling, *Vidkun* (1887-1945), no. politiker. Officer, ydede som Nansens nærmeste medhjælper humanitært arbejde i

Sovj. 1922-33, gik ind for vesteru. forståelse med Sovj., men vendte sig 1930 skarpt mod kommunisterne. Fik 1931 majoritet. Støttede Bondepartiet; forsvarsminister under Kolstad og Hund-seid 1931-33, svækkedes ved heftige og ubevislige angreb på Arbejderpartiet. Stiftede 1933 no. nationalsoc. parti, »Nasjonal Samling«, der dog ikke nåede nogen udbredelse af betydning, så lidt som Q-s blad »Fritt folk«. Fra 1936 i personlig kontakt m. ledende nazistkrødre i Berlin. Opfordrede dec. 1939 i Berlin Hitler til at besætte No., modtog pengesummer og gav tilsagn om regeringsdannelse, lige-som Q gav meddelelser om no. militærberedskab til tyskerne. Sagte 9. 4. at tage magten og proklamerede sig selv som statsmin. i radioen, men afvist af kongen og embedsmændene og fik trods Hitlers støtte ikke hjælp fra ty. militærdel-se, kom i skarp modsætning også til Terboven, Fra 25. 9. 1940 fik NS magten i det af Terboven udnævnte rigsråd, men Q stod udenfor. I 2. 1942 opnåede Q at blive statsmin., men ikke »statschef« og måtte finde sig i, at Terboven fortsatte; søgte at skærpe nationalsoc. kurs ud over, hvad tyskerne fandt hensigtsmæssigt, men havde ikke den egl. magt i No. Meldte sig 9. 5. 1945 til Oslos politi; dødsdom efter proses aug.-sept. s. å., bekræftet af højesteret. Henrettet (skydning) på Akershus 24. 10. 1945. (Portræt).

Quito ['kito], Ecuador's hovedstad, i 2850 m højde i det frugtbare, intensivt dyrkede Q-bassin (2100-2900 m o. h.), hvor majs, byg og kartoffelmærker omgives af blå-grønne eucalyptuslande. Bane til Guayaquil; 211 000 indb. (1947).

qui vivra, verra [ki viv'ra væ'ra] (fr.), den, der lever, vil få at se; tiden vil vise det.

Qum [vom], by i Iran 120 km. SV for Teheran; 52 600 indb. (1941). Oaseby, sluttigt valfartssted.

quod 'erat demon'strandum [kv-] (lat.: hvilket skulle bevises), slutformel i mat. beviser; forkortet *q. e. d.*

'quod 'felix faustum'q' sit [kv- -kv-] (lat.: gid det må bringe held og lykke), begyndelsen til teksten af det akademiske borgerbrev i Damm.

quod licet 'Jovi, non licet 'bovi [kv-] (lat.), hvad der er Jupiter tilladt, er ikke tilladt en okse.

quod 'non est in 'actis, 'non est in 'mundo [kv-] (lat.), hvad der ikke står i dokumenterne, eksisterer ikke.

quo 'modo [kv-] (lat.), hvorledes; fremgangs-måde.

quorum [kvo-:] (lat.), det antal medl. af en forsaml., som skal være til stede, for at der kan vedtages en gyldig beslutning.

Quotidien, Le [lo kòti'djè] (fr.: den daglige), fr. dagblad; grl. 1922; ophørt.

quo usque 'tandem [kvo'uskvø] (lat.), hvor længe endnu? (begyndelsen til Ciceros 1. tale mod Catilina).

quo 'vadis 'Domine [kvo] (lat.: Herre, hvorhen går du?), ifl. legenden Peters spørgsmål til Kristus, da Peter søgte at unddrage sig martyriet. Kristus svarede: Til Rom for at korsfæstes for anden gang. Peter vendte om og led martyrdøden. - Quo vadis?, berømt roman af H. Sienkiewicz over dette motiv.

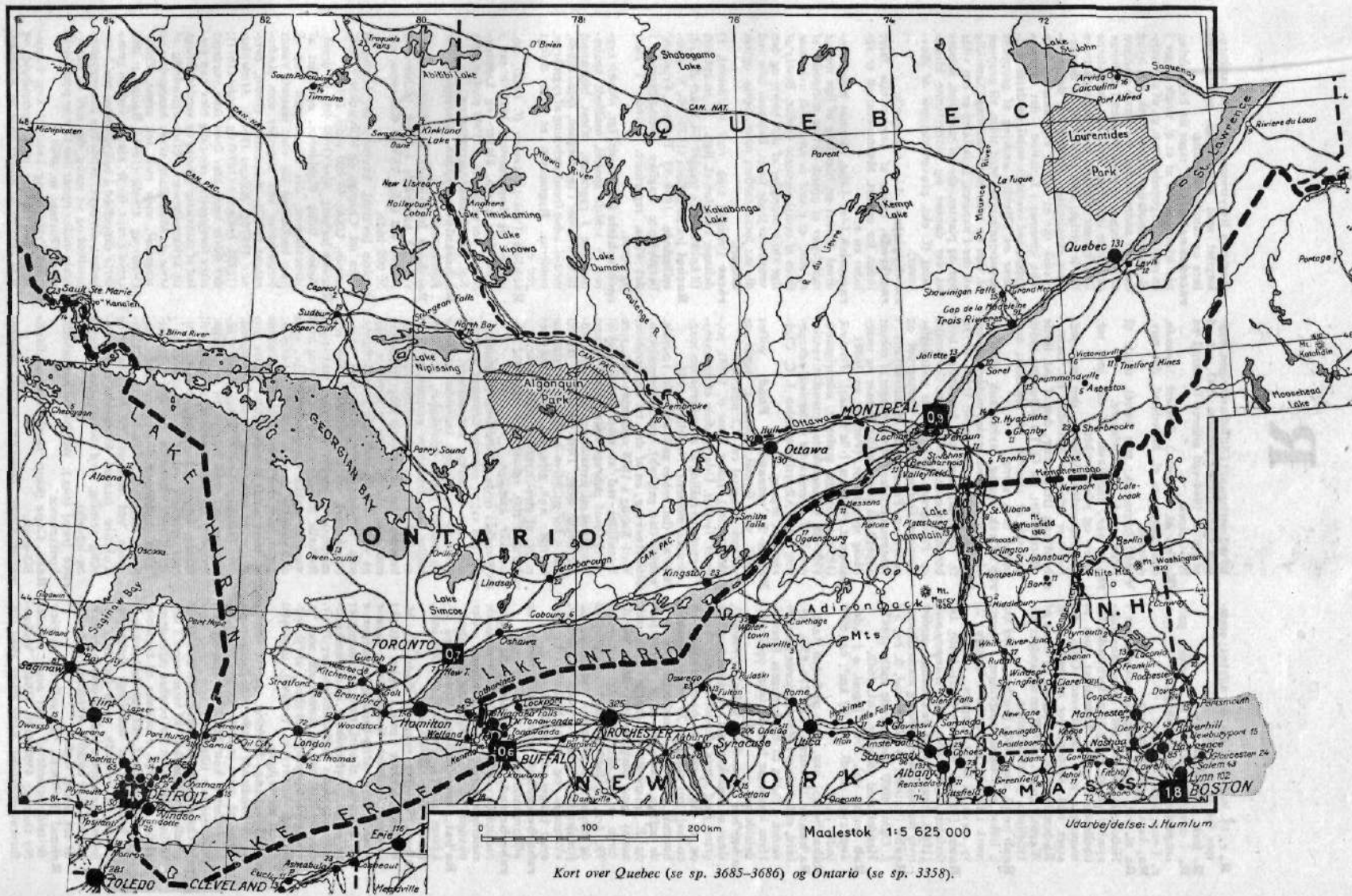
'Quotligssat, anden stavemåde for Kut-dligssat.

q. v., fork. for lat. *quod videas* se dette (lit.-henvi-sen.).

quint'ni, d. s. s. kvintin.

Qvist, Soren Peter (f. 1882), da. journalist, red. af »Fyns Tidende« fra 1922.

'Qvistgaard, Berthe (f. 1912), da. skuespillerinde. 1931-33 på Det Kgl. Teaters elevskole, siden knyttet til forsk. privat-scener, senest v. Frederiksberg Teater. Har spillet mod. karakterroller med vittig og følsomt talent og megen psyk. indsigt (Wycherleys »En Kone Fra Landet«, Strindbergs »Frøken Julie«, Amanda i Coward's »Privatliv« o. a.). Film-debut 1935. (Portræt).

Kort over Quebec (se sp. 3685-3686) og Ontario (se sp. 3358).

282

På det jevne! På det jevne! Beg. til et digt af Kaalund. 1. gang trykt i tidsskr. »For Idé og Virkelighed« 1872.

påfugl (*Pavo cristatus*), hønsfugl. Hannen pragtfuldt metalskinnende m. lange overhaledekkfjer, der kan slås vifteformet op, hunnen grålig. Indien. Holdes alm. tæmmet i parker. En vistnok beslægtet afr. art (*Afropavo congensis*) er for nylig opdaget i regnskoven i Ø-Congo.

Påfugl.

påfuglefasaner (*Polyplectron*), tropisk asiat. fasaner med påfuglelignende fjerdragt.

Påfuglen (*Pavo*), stjernebillede på den sydlige stjernehimmel.

påfugleøje, fællesbetegn. for de 3 indbyrdes ikke nærmere beslægtede sommerfugle: dag-, aften- og natpåfugleøje.

påhængsvogn, 2- el. 4-hjulet vogn m. luftgummi, der kan kobles til en bil og trækkes af denne.

pålstav (oldn. *pålstafr* våbenspids), økse fra bronzealderen, skæftet med et vinkelformet skaft.

pålæg, 1) viljeserklæring, der pålægger modtageren en pligt, f. eks. en opsigelse; 2) i strafferetten en ved dom el. af politiet meddelt befaling til at foretage el. undlade noget (f. eks. søge arbejde el. afholde sig fra nydelsen af spiritus).

påmønstring, antagelse af skibsmandskab, i indland på mønstringskontor, i udlandet i konsulatet.

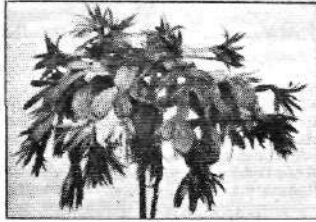
påprodse, mil., hage en bagvogn på en forvogn (jfr. prods-).

Paasche ['på:skə], **Fredrik** (1886-1943), no. litt.-historiker. Prof. i eur. litt. 1920. Spec. interesseret i Nordens rel. middelalderlitt. Hovedværker: *Kristendom og Kvad* (1914), *Snorre Sturlasson* (1922), 1. og 3. bd. af Bull og P-s III. *Norsk Litt.-historie* 1-5 (1923-37).

påske (gr. *páscha*, af hebr. *pásach* gå forbi), kirkeens fest for Jesu død og opstandelse, en opr. jød. fest, som på Jesu tid fejredes til minde om udfrielsen af Ægypten; da Jesu død og opstandelse er knyttet til den jød. p. fik p. nyt indhold. Langfredag helligholdes til minde om korsfæstelsen. påskedag om opstandelsen, siden tilføjes skærtorsdag til minde om nadverindstiftelsen, og 2. påskedag. Forud for p. går passionstiden (fastetiden).

påskeberegning. Jøderne fejrede påskedag den første fuldmånedag efter forårsjævndøgn. I den kristne kalender overtoges påskefesten, men reglerne for p. ændredes og fastsattes senere ved den gregorianske kalenderreform. Reglerne er bl. a. af Gauss bragt på relativt simpel mat. form. 1. påskedag kan tidligst indtræffe 22. marts, senest 25. april.

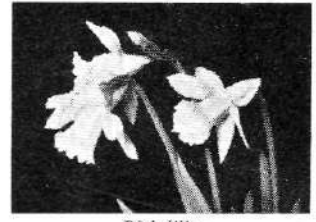
påskeaktus (*Schlumbergera*), omfatter 2

Påskeaktus podet på peireskia.

brasil. kaktusarter, som er halvsnyltere; ligner meget den kendte julekaktus.

Påskekrisen, da. polit. krise marts-apr. 1920. 14. 3. 1920 havde folkeafstemm. i Mellemslesvig givet ty. flertal i alle kredse. Den dybt skuffede Flensborgbevægelse ønskede min. Zahle styret, da man ønskede en reg., der ville tage mod Flensborg på trods af afstemningsresultatet. Da reg. folketingsflertal ansås svækket og der var stærk røre i befolkn., krævede Christian 10. 29. 3. valg; da Zahle først krævede valgvsrevision, afskedigede kongen ministeriet. I stedet kom et forretningsmin. Liebe, der rummede fremtrædende Flensborgmænd og udskrev valg; Radikale og Socialdemokrati erklærede det for grundlovsbrud, når kongen afskedigede et ministerium, der ikke havde fået og næppe kunne have fået et mistillidsvotum i folketinget; arbejderbevægelsen varslede generalstrejke og standsede de borgerlige blade straks. Efter forhandlinger ml. partilederne dan-

Paskelilje.

nedes 5. 4. forretningsmin. Friis m. repr. for de 4 partier; valg skulle gennemføres, men efter revision af valgloven, og generalstrejken afblæstes, efter at det for de fleste fags vedkommende var lykkedes at skabe lenforlig.

påskelam. Ved den jød. påske slagtes if. lovene i G. T. lydefri lam, som steges og spises med usyret brød.

påskelilje (*Narcissus pseudonarcissus*), art af narcisfam., gult blomster med stort guldt bibløster. V-Eur. Alm. i haver. (III.).

Påske Liljen, dram. digt af Grundtvig, trykt 1817 i hans tidsskr. »Danne-Virke«; særlig værdi har prologen.

påskeolen. II. folketradition danser solen påskemorgen af glæde over Jesu opstandelse. Samme tradition er knyttet til pinsen.

påskeæg. Skikken at spise påskeæg har sikkert ikke forbindelse med gl., hedensk tro, men er opstået som en naturlig festskik, idet hønsene netop ved påsketid begynder at lægge rigeligt med æg.

Påskeøen, off. *Isla de Pascua* [-'paskwa], polynesiske *Rapa'nui*, 118 km² stor, vulkansk ø i Stillehavet tilhørende Chile, 3500 km fra dettes kyst. Den opr. polyne-

Parti fra Påskeøen.

siske befolkn. bortførtes 1862 til Chile som slaver. P. er berømt for sine ca. 260 kolossale (indtil 8 m høje) menneskestatuer af sten samt for trætavler med endnu utydede hieroglyffer. P. opdagedes påskedag 1722. Til Chile 1888.

påstand, jur., kort angivelse af det resultat, som en part i en retssag ønsker fastslået ved dommen i denne.

påtale, indledelse af strafferetlig forfølgning. p. foretages i reglen af den offentlige anklagemyndighed, i visse tilf. dog af den private forurettede el. af den offentl. anklagemyndighed efter den forurettedes begæring. I sidste tilf. betegnes p. som betinget offentlig.

påtalemyndighed, d. s. s. offentl. anklagemyndighed.

Q

Q, q, 17. bogstav i det da. alfabet; stammer fra gr. *Q* (koppa), det semitiske koph.

qanāt [krá'na:t] (arab.; persisk: kārēz), system af underjordiske kanaler og brønde i SV-Asien og Sin-kiang til vanding af oaserne. q består af tunneler (indtil 1 m diam.), der indbugges i klipperne mod vandførende partier, hvor sidetunneler anlægges. Tunnelerne kan være 30 km lange og er med regelmæssige mellemrum forsynet med skakter til overfladen. Landsbyerne ligger langs q, og vandet hejses op gennem tætlige brønde. Også vandet, der strømmer ud af tunnelen, bruges til vanding. Hvis en tunnel skrider sammen, må ofte fl. oaser opgives.

Qandahār [yándá'hær], anden stavemåde for Kandahar i Afghanistan.

Qa'qortoq kirkeruin el. *Hvalsofjorden kirkeruin*, den bedst bevarede nordboer-ruin på Grønland, NØ f. Julianehåb. Kirken, der antages at stamme fra beg.

af 12. årh., er 16 m lang og 8 m bred. Q ligner i mange hens. de ældste irske kirker. Først beskrevet af Hans Egede 1723. (III. se tavle Grønland).

Qatar [gátar], halvø og sheikdomme på Arabiens NØ-kyst; eng. protektorat.

Qawwām es-Sultāneh, se Sultāneh.

Qazvin [yá'zvin], persisk stavemåde for byen Kasvin i Iran.

Q. C., fork. for Queen's Counsel.

q. e. d., fork. for lat. *quod erat demonstrandum*, hvilket skulle bevises.

Qeqertarsuaq [qæqer'tarsuaq] (grønl: Stor), alm. anvendt navn for større øer i Grønland, bl. a. for Disko.

Q-ship ['kju:ʃip], den eng. flådes betegn. for et til u-bådes bekæmpelse spec. udrustet, camoufleret handelsskib med skjulte kanoner; under 1. Verdenskrig af Engl. anv. i udstrakt grad mod ty. u-både. Har som flg. af andre virksomme midler ikke fundet anv. i 2. Verdenskrig.

Qu-, se også kv-.

qua [kva:] (lat.), i egenskab af, som.

Quade [kva:ða], George Joachim (1813-89), da. diplomat. Gesandt i Berlin 1860-64, 1865-84. Udenrigsmin. under Monrad 1864, min. u. p. under Bluhme 1864-65.

Quadrage'na [kva:] (lat.: tidsrum af 40 dage), i den kat. kirke en 40 dages faste el. kirkelig straf, som kan eftergives ved aflad.

quadra'ge'sima [kva:] (lat.: den 40.), 1) første søndag i den kat. faste; 2) fastetiden (40 dage).

quadri-, el. quadru-, se også kv.

quadriceps 'femoris ['kva:] (lat.), den firehovede lårmuskel på lårrets forside. Den strækker knæet.

quadriga [kva:] (lat., egl. *quadrifugr*, af *quattuor* fire + *igum* åg), firspand (både om vogn og dyr), især vaddeløbsvogn.

qua'drivium [kva:] (lat. *quattuor* 4 + *via* vej), i middelalderen betegn. for de fire